

AREI

Latvijas
Lauksaimniecības
Universitāte

VIDZEMES
AUGSTSKOLA

NACIONĀLĀS AINAVAS: KĀPĒC, KAM UN KĀ?

Dr.oec. Agita Līviņa, Vidzemes Augstskola

Dr.ģeogr. Andris Klepers, Vidzemes Augstskola

2023.gada 21.aprīlī zinātniskā konferencē «Ainava. Tehnoloģijas. Māksla».

VAI NACIONĀLĀS AINAVAS?

- 2014.g. monogrāfijā «Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes»(zin.red.J.Rozenvalds, A.Zobena) ir izdalīta nodaļa Nacionālās identitātes telpiskās dimensijas. Diskusija par terminiem telpa, vieta, arī ainava.
- 2012.g. A.Mellumas pārdomas par vārdiem, pieejām un praksi «Latvijas ainavās ieejot». Rosinošs jautājums: Vai kopējā Latvijas ainavu klājumā kādas no tām var nodalīt kā īpašas nozīmes ainavas, piešķirot tām kultūrainavas statusu.

NACIONĀLĀS AINAVAS

Nacionālās interešu telpas – teritorijas un areāli ar izcilu vērtību un nozīmi Latvijas ilgtspējīgai attīstībai, identitātes saglabāšanai, kas ietver valsts attīstībai nozīmīgus stratēģiskus resursus (*Latvija 2030*)

Ainaviski vērtīgās teritorijas – teritorijas attīstības plānošanas procesā noteiktas teritorijas, kurās saskaņā ar sabiedrības vērtējumu rodama Latvijas, tās reģionu, novadu, cilvēku identitātei un vietu ilgtspējīgai attīstībai nozīmīgas ainavas. (*Ainavu politikas pamatnostādnes 2013.-2019.g.*)

Nacionālās ainavas – nacionālā līmenī nozīmīgas ainavas vai areāli, kas iekļauj sevī gan dabas, gan kultūrvēsturiskās, gan sociālas vērtības, identitāti, un ir unikālas valsts līmenī.

(Precizēts pēc N. Nitavska (2021) Maģistra darbs “Latvijas nacionālās nozīmes ainavu noteikšana, aizsardzība, plānošana un pārvaldība”, Latvijas Universitāte)

KĀ SKAN UN CILVĒKS UZTVER NOSAUKUMUS?

- Aizsargājamais ainavu apvidus
- Nacionālā ainava
- Biosfēras rezervāts
- Nacionālais parks

(Kermagoret & Dupras, 2018; Mezgaile, A et al.2022).

NACIONĀLĀS AINAVAS. KĀPĒC?

- Izcila vērtība
- Nacionālās identitātes saglabāšana
- Valsts attīstībai nozīmīgs resurss
- Tūrisma un rekreācijas nozares attīstība
- Visraksturīgāko ainavu izcelšana tipiskajā ainavā no sendienām līdz mūsdienām, izceļot reģionālās atšķirības
- Vietas atpazīstamības veidošana
- Ilgtspējīga vietu attīstība
- Ainavas kvalitātes uzturēšana , multiplikatora efekts

NACIONĀLĀS AINAVAS. KAM?

Vietējā kopiena.
Avots: Ir.ir

Ārvalstu viesi – tūristi,
apmeklētāji

Saimnieciskā darbība.
Cilvēki dzīvo un strādā

NACIONĀLĀS AINAVAS. KĀ?

DEMOKRĀTISKĀ PIEEJA

“+”

Atbalsta EAK principus par vietējo un kopienas nozīmi ainavas pārvaldībā, apsaimniekošanā.

Sakrīt ar pētījumu secinājumiem par vietējās kopienas lielo nozīmi ainavas saglabāšanā.

Iesaistoši, svarīgi līderi un harizmātiskas personības.

Izmanto teritorijas atpazīstamībā tūristu piesaistei.

NNAVTV veicinošs un pozitīvs – dzīves kvalitāti stiprinošs.

Ainavas saglabāšana, atjaunošana caur izziņu, izglītību un ieinteresētību (svarīga ainavas pratība).

Ainava ir mainīga, robežas plūstošas.

“-”

Vienlaicīgi ir bažas par ierobežojumu ieviešanu, pamatošanu, ja nebūs pretim normatīvais regulējums.

Var netikt izveidota valsts mērķprogramma ainavu saglabāšanai.

INSITUACIONĀLĀ PIEEJA

“+”

Normatīvais regulējums sakārto procesus un ir mazāk nepieciešami cilvēkresursi pārvaldībā. Katrs zina savu darbu.

Iespēja saglabāt daudzveidīgas, vērtīgas ainavas un maz mūsdienu pārveidotas ainavas.

Izmanto teritorijas atpazīstamībā tūristu, iedzīvotāju piesaistē (lielāka garantija par to, ka blakus teritorijas netiks apbūvētas).

Palielināta aizsargājamo teritoriju platība

“-”

Prasa papildu cilvēku un finanšu resursu gan nacionālā, gan reģionālā mērogā.

Ainavu pārvaldīta tiek padarīta birokrātiska.

Var tikt mākslīgi radīta pretestība NNAVTV dēļ noteiktiem ierobežojumiem, īpaši vēja parku un saules parku izveidē NNAVTV teritorijās.

Ainavu robežas, to izmaiņu veikšana normatīvajā regulējumā ir laikietilpīga un neelastīga.

NNAVТ pārvaldības mērķi: SAGLABĀT, ATJAUNOT UN ATTĪSTĪT (I)

- 1) **Plānot** NNAVТ izmantošanu un pārvaldību;
- 2) **Saglabāt** kultūrvēsturiskās un dabas vērtības Latvijas ainavā, lai veicinātu ainavas daudzveidības un ainavas dabiskuma saglabāšanu;
- 3) **Rūpēties** par ainavu, **iesaistot** un **izglītojot** sabiedrību, ieinteresētās puses un atbildīgās institūcijas;
- 4) **Kopt** ainavas estētiski vizuālo kvalitāti;
- 5) **Izmantot** ainavas kā ilgtspējīgu resursu saimnieciskajai darbībai;
- 6) **Lepties** savā valstī un starptautiskā mērogā ar nacionālās nozīmes ainaviski vērtīgām teritorijām, nodrošinot to pieejamību apmeklējumiem;
- 7) **Piesaistīt** iedzīvotājus reģioniem, veicinot viņu dzīves kvalitāti ar vietu pievilcību un ainavas kvalitāti;

NNAVТ pārvaldības mērķi: SAGLABĀT, ATJAUNOT UN ATTĪSTĪT (II)

8)Veidot atbalsta instrumentus ainavas saglabāšanai, uzturēšanai un attīstībai;

9)Uzturēt ainavas pārskatāmību un nodrošināt ainavas (vismaz skatu punktu) pieejamību visiem cilvēkiem;

10)Uzturēt vienotas un harmoniskas ainavas, lai mazinātu ainavas fragmentāciju;

11)Radīt infrastruktūru, tās elementus apvienojot kultūrvēsturisko ar moderno, lai ainava būtu izmantojama mūsdienu apmeklētājam;

12)Pilnveidot un uzturēt ainavu monitoringu, t.sk., caur digitālo ainavu atlantu kā daļēji sabiedrisku ainavu monitoringu;

13)Izlīdzināt apmeklējumu plūsmu gada griezumā un nodrošinot atkārtotu apmeklējumu NNAVТ, izceļot gadalaiku atšķirības ainavu daudzveidībā.

IDENTIFICĒTI UZDEVUMI AINAVU PRATĪBĀ

- Paaugstināt vispārēju izpratni par kvalitatīvas ainavas nozīmīgumu cilvēku dzīvē un veselībā.
- Lauksaimniekiem, zivsaimniekiem, mežsaimniekiem radīt izpratni par ainavas daudzveidīgajām funkcijām un ainavas kvalitātes uzturēšanas paņēmieniem, praksēm.
- Iepazīstināt Būvvaldes ar NNAVt, to izveidi, plānošanu un pārvaldību.
- Radīt sabiedrībā izpratni par NNAVt.
- Regulāra ainavu pētniecība.
- Saglabāt, atjaunot un attīstīt kultūrvēsturisko mantojumu sabiedrības interesēs publiski pieejamu NNAVt.

NACIONĀLĀ AINAVA. KĀDA? KĀDU VĒLAS PROFESIONĀĻI, SABIEDRĪBA, TŪRISTI?

